

Războaiele religioase

Timp de peste un secol, Europa a fost devastată de războaie purtate în numele religiei. După ce Războiul de 30 de ani (1618-48) s-a încheiat printr-o pace în urma epuizării adversarilor, mânia dogmaticilor a început să se potolească.

În 1517, Martin Luther, un călugăr german, a început Reforma care urma să împartă cea mai mare parte a Europei în două tabere ostile – catolici și protestanți. În ciuda tulburărilor din Germania, nu a fost nici un război de proporții până în 1546, când împăratul Sfântului Imperiu Roman, habsburgul Carol Quintul, a făcut o încercare hotărâtă, dar zădărnice, de a zdrobi erezia protestantă.

Un secol de conflicte

În secolul presărat cu conflicte care a urmat, convingerea religioasă a fost un motiv întemeiat pentru ridicarea armelor, dar rareori era singurul motiv. Motivele politice și religioase erau deseori combinate, ca în cazul prinților germani care – atât protestanți cât și catolici – doreau să îngrădească autoritatea împăraților habsburgi. Uneori, cauzele politice depășeau loialitățile religioase, iar Franța catolică, în special, se alia în general cu inamicii protestanți sau chiar musulmani, ai habsburgilor catolici.

Războaiele din Germania s-au încheiat prin pacea de la Augsburg din 1555. Deoarece nici una dintre părți nu reușise să câștige, tratatul dădea dreptul conducătorului fiecărui stat să-și aleagă religia. Această libertate se referea doar la religiile catolică și luterană, în ciuda

Giraudon

▲ Demonii atacă Biserica în acest detaliu al unei picturi alegorice din secolul al XVI-lea.

● Războaiele din secolele XVI și XVII se bazează pe motive religioase. Masacrul din 1572 al hughenotilor francezi din Paris din Noaptea Sfântului Bartolomeu a lăsat un gust amar în rândurile protestanților din Europa. Roma și Spania au laudat această acțiune.

influenței crescânde a unei tendințe protestante mai radicale, cea calvinistă. Curând după aceasta, câmpul de luptă s-a mutat în vest.

În Franța, hughenotii (protestanții) erau o minoritate substanțială puternică, în special în rândurile nobililor și comercianților din orașe. După moartea lui Henric al II-lea, în 1559, autoritatea regală slăbise, confruntată cu grupurile de catolici și hughenoti care purtau o lungă serie de războaie civile religioase. Cel mai celebru episod a fost Masacrul din Noaptea Sfântului Bartolomeu din 1572, când catolicii s-au mobilizat la un semn și au măcelărit toți

A. Heid/Ziolo

DATE IMPORTANTE

- 1517**
Începe Reforma
- 1546-55**
Carol Quintul încearcă să-i zdrobească pe protestanții germani
- 1555**
Pacea de la Augsburg
- 1562-98**
Războaie religioase în Franța
- 1568**
Începerea revoluției olandeze împotriva Spaniei
- 1572**
Masacrul din Noaptea Sfântului Bartolomeu
- 1588**
Armata spaniolă este înfrântă
- 1589**
Henric al IV-lea, primul rege burbon al Franței
- 1598**
Edictul de la Nantes
- 1618**
Defenestrarea de la Praga
- 1621**
Războiul olandezo-spaniol se reia
- 1631-32**
Succesele protestanților suedezi de la Breitenfeld și Lützen
- 1634**
Generalul Wallenstein este asasinat
- 1635**
Intervenția directă a francezilor în Războiul de 30 de Ani
- 1643**
Victoria franceză de la Rocroi pune capăt supremației militare a Spaniei
- 1648**
Pacea de la Westfalia pune capăt Războiului de 30 de Ani și războiului dintre spanioli și olandezi

protestanții care le-au ieșit în cale. În timp ce Franța era răvășită de războaie civile, olandezii s-au revoltat împotriva Spaniei și o prăpastie adâncă s-a deschis între Spania și Anglia.

Religia a jucat un rol important în aceste conflicte, iar de la jumătatea anilor 1580, diferitele grupuri s-au unit. O forță expediționară engleză i-a ajutat pe rebelii olandezi, armada spaniolă a fost înfrântă de englezi, iar trupele spaniole au intervenit în Franța de partea catolicilor. În final, în Spania războaiele au luat sfârșit, iar protestantismul a supraviețuit în toate cele trei țări.

În Franța, diviziunile religioase și luptele dintre diferitele grupări au fost complicate de faptul că Henric al III-lea (care a domnit între anii 1574-89) a fost ultimul din dinastia Valois și că moștenitorul său, Henric de Navarre, era hughenot. După ce atât liderii catolici cât și Henric al III-lea au fost asasinați, Henric de Navarre a devenit primul rege burbon sub numele de Henric al IV-lea, în 1589. Însă rezistența față de o monarhie protestantă a rămas puternică, în special în Paris, unde catolicismul era de neclintit. Henric și-a dat seama că printr-o singură metodă putea împăca majoritatea supușilor și în 1593 s-a convertit la catolicism. În Franța s-a instalat pacea, spaniolii au fost expulzați, iar Henric a pus bazele unității naționale, emițând Edictul de la Nantes, în 1598, prin care acorda hughenotilor libertatea cultului. Hughenotii au rămas o minoritate puternică până în 1628, când un prim-ministru

⦿ Diferențele de ordin religios au contribuit la adâncirea conflictului dintre spanioli și olandezi în timpul revoluției din Țările de Jos. Protestantismul olandez făcea progrese rapide, iar Filip al II-lea al Spaniei era hotărât să înăbușe erezia.

⦿ Regele protestant burbon Henric al IV-lea s-a convertit la catolicism în 1594, pentru a-i împăca pe supușii săi francezi. Lui i se atribuie remarcă: "Parisul merită o liturghie".

puternic și crud, Cardinalul Richelieu, i-a dezarmat și le-a distrus fortărețele. Cu toate acestea, politica tolerantă a continuat, deoarece obiectivele lui Richelieu nu erau religioase ci politice – crearea unui stat francez puternic și distrugerea puterii habsburgilor.

Habsburgii se ridică la arme

Ocazia lui Richelieu s-a ivit în timpul Războiului de 30 de Ani (1618 – 48), cel mai devastator dintre conflictele religioase din Europa. Acesta a început când locuitorii Boemiei au refuzat să continue tradiția de a-l proclama rege pe habsburgul austriac Ferdinand. În timpul unei conferințe, membrii delegației lui Ferdinand au fost pur și simplu aruncați pe fereastră (Defenestrarea de la Praga), iar boemii au ales ca rege alt conducător german, protestantul Palatine.

Ajutat de aliații din Germania și rudele sale habsburgice din Spania, Ferdinand – acum împărat al Sfântului Imperiu Roman – i-a zdrobit pe boemi în lupta de pe Muntele Alb în 1620 și le-a impus catolicismul. Însă conflictul dintre statele catolice și protestante s-a răspândit curând în cea mai mare parte a Europei Centrale, și aproape simultan, a reînceput războiul olandezo-spaniol (1621).

Puterea politică

Au urmat ani de progrese și regrese, asedii și jafuri, care au afectat grav Germania. Forțele habsburgice s-au bucurat de succese, iar când regele Danemarcei a intervenit, a fost imediat înfrânt. Situația s-a complicat datorită afirmării lui Wallenstein, un general cu ambiții independente, aflat de partea habsburgilor. Acesta a fost ucis de ofițerii săi în 1634 – semn că războiul începea să fie dominat de grupările politice aflate la putere. Protestantismul și-a găsit un nou susținător în persoana regelui suedez Gustavus Adolphus, un general strălucit, ale cărui victorii de la Breitenfeld (1631) și Lützen (1632) au schimbat situația. Cu toate

acestea, Gustavus însuși a fost ucis la Lützen iar suedezii au început să devină mercenari plătiți de Richelieu. Până la urmă, Franța catolică a intrat în război împotriva imperialiștilor catolici, iar între cele două tabere a avut loc o luptă îndârjită, în care de fapt loialitățile religioase erau în mare parte irelevante.

Prin pacea de la Westfalia (1648), Franța și-a atins scopurile. Statele germane au devenit independente față de împărat, deschizându-se calea pentru expansiunea franceză. O înțelegere religioasă a fost stabilită în cadrul păcii de la Augsburg, dar aceasta îi includea și pe calvinisti. Era evident că fervoarea religioasă se consumase în Europa și, deși toleranța era departe de a fi universală, nu au mai avut loc niciodată războaie religioase de mari proporții.